

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології

Вибіркове дослідження в соціології

Спеціальність 054 Соціологія
Освітньо-професійна програма Врегулювання конфліктів та медіація

Курс	2
Семестр	3

Статус Вибіркова дисципліна
Форма навчання Денна та заочна

ECTS	3
Годин	90

Семестровий контроль Залік
Індивідуальне завдання

Інформація про викладача

ПІБ	Коржов Геннадій Олександрович Доцент, доцент кафедри соціології Кандидат соціологічних наук
Профіль викладача	http://www.sociology.kpi.ua/faculty-2
e-mail	korzhovga@gmail.com

Розподіл годин та занять

Форма навчання	Аудиторні заняття					
	Лекції		Практичні		Лабораторні	
	заняття	години	заняття	години	заняття	години
Денна	18	36	18	36	0	0
Заочна	2	4	1	2	0	0

Анотація навчальної дисципліни

Основна мета навчальної дисципліни: формування у студентів розуміння теоретико-методологічних засад застосування вибіркового дослідження в соціології, знань, вмінь і навичок з розробки вибіркової сукупності та практики здійснення соціологічного дослідження із використанням різних типів вибірки.

Навчальна дисципліна «Вибіркове дослідження в соціології» належить до циклу професійної підготовки. Дана дисципліна пов'язана з наступними навчальними дисциплінами «Загальна соціологія», «Вступ до соціологічної професії», «Соціальна статистика», «Демографія», «Основи роботи з числовою соціальною інформацією», «Математичні та статистичні методи аналізу соціальної інформації», «Методологія, методи та технології соціологічних досліджень», «Комп'ютерний аналіз соціологічної інформації».

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть можливість творчо застосовувати різноманітні методики формування вибірки в залежності від типу соціологічного дослідження, концептуальної програми дослідження, процедур і методів збирання первинної соціологічної інформації. Засвоєння дисципліни сприятиме розширенню професійного світогляду слухачів завдяки отриманню знань щодо можливостей і перспектив застосування вибіркового методу не тільки в загальноприйнятій сфері масових або експертних опитувань, але і в інших типах досліджень, де застосовуються методи спостереження, аналіз документальних джерел, кейс-стаді, фокус-групові дискусії, глибинні інтерв'ю та інші якісні методи дослідження.

В процесі вивчення дисципліни «Вибіркове дослідження в соціології» студенти навчатимуться формувати репрезентативну вибірку сукупності у дослідженнях базового рівня складності, а також неімовірнісну (нестохастичну) нерепрезентативну вибірку сукупності відповідно до мети дослідження та дослідницьких запитань. Студенти матимуть можливість набути практичні вміння і навички, необхідні для соціолога-організатора емпіричних досліджень – як фундаментальних, академічних, так і прикладних. Зокрема, йдеться про вміння на навички розрахунку обсягу вибіркової сукупності при різних способах відбору. Під час практичних занять студенти будуть мати можливість на практиці застосувати базові знання із теорії ймовірностей та математичної статистики, виконуючи вправи з розрахунку середньої (стандартної) та граничної випадкової похибки вибірки при різних способах відбору, побудови довірчого інтервалу для середнього значення ознаки та частки тощо. Для виконання окремих типів завдань буде використовуватися спеціалізоване програмне забезпечення з обробки та аналізу кількісної соціологічної інформації.

Окрему увагу в рамках курсу буде приділено вмінням будувати та реалізувати вибірку для важкодоступних груп і категорій дослідження з використанням новітніх підходів в методології опитувань, зокрема двох типів вибірки – «місце-час» (TLS – time-location sample) та вибірки, яка направляється респондентом (RDS – respondent-driven sample).

В рамках дисципліни планується знайомство з методами проведення онлайн-, веб-або Інтернет-опитувань, які являють собою найновітніший і, імовірно, найбільш перспективний метод проведення вибіркового дослідження. Розглядатимуться можливості та обмеження застосування цього підходу на даному етапі та перспективи його вдосконалення

Сучасні теорії миру та конфліктів

та поширення у майбутньому. Студенти також навчаться створювати власний інструментарій (запитальники, анкети) для проведення онлайн-опитувань.

В ході семестру кожний студент за обраною темою здійснює підготовку та написання домашньої контрольної роботи (див.: Форми, методи та технології навчання) у вигляді власного міні-проекту з розробки методики вибірки згідно з певною проблемою дослідження. В процесі роботи над ДКР студенти набуватимуть компетентностей з написання програмних соціологічних текстів, поєднуючи наукову проблему та методику формування вибіркової сукупності.

Перелік тем

РОЗДІЛ 1. Сутність вибірових досліджень, ймовірнісні види відбору.

Тема 1.1. Вибірковий метод: сутність та обмеження.

Тема 1.2. Теоретичні основи вибіркового методу.

Тема 1.3. Проста випадкова вибірка.

Тема 1.4. Розрахунок випадкової помилки та обсягу простої випадкової вибірки.

Тема 1.5. Систематичний відбір.

Тема 1.6. Стратифікована (районована) вибірка.

Тема 1.7. Гніздова (кластерна) вибірка.

Тема 1.8. Побудова багатоступеневих вибірок.

Тема 1.9. Специфіка малих вибірок.

РОЗДІЛ 2. Неймовірнісні види відбору. Використання вибіркового методу в різного роду дослідженнях.

Тема 2.1. Квотні вибірки.

Тема 2.2. Інші види неймовірнісних вибірок.

Тема 2.3. Типи помилок репрезентативності. Ремонт вибірки.

Тема 2.4. Дизайн-ефект вибірки.

Тема 2.5. Особливості побудови вибірки для різних типів досліджень.

Тема 2.6. Формування вибірки для здійснення екзит-полу.

Тема 2.7. Способи відбору одиниць спостереження в домогосподарстві (у випадку ймовірнісної вибірки)

Тема 2.8. Формування вибірки для важкодоступних груп.

Тема 2.9. Способи побудови вибірок при онлайн-дослідженнях.

Результати навчання¹

Результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються студентам на першому занятті.

№ з/п	Результати навчання	Контрольні заходи оцінювання	Термін виконання
1	Знання теоретичних основ проведення вибіркового дослідження, основних понять, переваг і недоліків вибіркового методу в соціології.	відповіді на практичних заняттях	Тиждень 1-2

---

¹ Learning outcomes.

Сучасні теорії миру та конфліктів

2	Знання схожості та відмінностей між випадковими та не випадковими вибірками, вміння правильно застосовувати тип відбору у відповідності до цілей та концептуальної моделі дослідження, специфіки генеральної сукупності, процедур та методів збору даних.	відповіді на практичних заняттях; практичне завдання	Тиждень 3-5
3	Вміння обґрунтувати методика формування вибіркової сукупності та спланувати проведення польового етапу зі збирання первинної соціологічної інформації.	відповіді на практичних заняттях; вправа	Тиждень 4-6
4	Вміння здійснювати розрахунок обсягу вибірки при різних способах відбору.	відповіді на практичних заняттях; виконання практичних завдань і вправ; презентація	Тиждень 5-9
5	Вміння та навички організації та проведення Інтернет-опитування.	Практичні вправи; онлайн-опитувальник (анкета)	Тиждень 10-11
6	Вміння та навички застосування різних методів корегування даних в межах процедури ремонту вибірки.	імітаційна вправа; кейс-стаді	Тиждень 12-14
7	Досвід реалізації різних способів побудови вибірки для важкодоступних груп і категорій дослідження.	відповіді на практичних заняттях; участь у груповій дискусії	Тиждень 2-5
8	Досвід проектування вибіркового соціологічного дослідження.	домашня контрольна робота; презентація	Тиждень 15-18

Форми, методи та технології навчання

Процес навчання з дисципліни «Вибіркове дослідження в соціології» проводиться у формі лекційних і практичних занять. На лекціях викладач формулює положення теорій вимірювання, математико-статистичних основ аналізу кількісних даних, демонструє кейси окремих соціологічних досліджень з використанням таких методів, роз'яснює особливості, принципи, алгоритми та проблемні аспекти, пов'язані із застосуванням кількісних методів в сучасній соціології. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять. В процесі лекційних занять широко використовуються презентації з наочною демонстрацією застосування вибіркового методу в рамках проведення соціологічного дослідження. Більша частина прикладів наводиться із реальних класичних і новітніх соціологічних досліджень фундаментального та прикладного характеру.

Від студентів очікується вміння застосовувати теоретичні положення на практиці. Для досягнення даної мети в рамках дисципліни планується проведення навчальних занять в двох основних формах: лекція та практичне заняття. На лекціях викладач надаватиме цілісний огляд багатоманітних методів формування вибіркової сукупності, програмування та організації вибіркового дослідження в різних формах і сферах суспільної реальності. На прикладах відомих дослідницьких програм і проектів студенти отримають можливість познайомитись з найкращими сучасними зразками поєднання теорії та емпіричного дослідження, спрямованого на верифікацію основаних на концептуальних положеннях гіпотез. На практичних заняттях будуть обговорюватися проблемні аспекти використання вибіркового методу, його переваги та недоліки, можливості та обмеження, типові похибки репрезентації та систематичні помилки. Практичні заняття спрямовані на напрацювання вмінь і навичок з формування вибірки, планування, організації та проведення вибіркового дослідження.

Основними формами роботи на практичному занятті є виступ, презентація виконаного практичного завдання або вправи, а також доповідь щодо виконання тої чи іншої частини ДКР. Передбачається, що протягом семестру кожний студент двічі робитиме презентацію, в якій представить результати проведеного аналізу за обраною темою ДКР. Такі презентації сприятимуть більш глибокому та всебічному розгляду обраної наукової проблеми, розвитку комунікативних і презентаційних здатностей студента, міцному закріпленню знань та вдосконаленню практичних вмінь і навичок. Під час виступу студента викладач оцінює точність визначень та глибину аналізу, здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час практичного заняття додаткового оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, формулювання альтернативних гіпотез тощо.

Під час практичних занять студенти працюватимуть з різноманітними джерелами соціологічної інформації, вивчатимуть досвід проведення вибіркового дослідження в різних сферах суспільного життя і з використанням різних типів вибірки. Студенти вивчатимуть джерела різних типів похибок (випадкових і систематичних) в процесі здійснення вибіркового дослідження та вчитимуться їх уникати або зводити до мінімуму. Окремий час в ході практичних навчальних занять буде присвячено вивченню програмного забезпечення з вільним доступом, розробленого спеціально для проведення вибіркового дослідження у важкодоступних групах і наступного аналізу зібраних в ході RDS даних.

Навчальні ресурси

---

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua> – журнал «Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право».
2. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – журнал «Соціологія: теорія, методи, маркетинг».
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <https://prometheus.org.ua> – Найкращі онлайн-курси України та світу.
5. <http://www.gesis.org> – Архіви даних крос-національних досліджень.
6. <http://ukraine.survey-archive.com> – Національний банк соціологічних даних «Київський архів».
7. <http://www.respondentdrivensampling.org> – ресурси для застосування вибірки, яка направляється респондентом (RDS), в т.ч. програмне забезпечення з вільним доступом.
8. <http://www.surveysystem.com/sscalc.htm> – онлайн-калькулятор для розрахунку обсягу вибірки.

**Система
оцінювання**

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1.	Виступи на практичних заняттях	25	5	5	25
2.	Практичні роботи, вправи	15	5	3	15
3.	Домашня контрольна робота (ДКР)	20	20	1	20
4.	Проміжні контрольні роботи (атестації)	30	15	2	30
5.	Заохочувальні бали	10	10	1	10
6.	Залік (додаткові бали)*	20	20	1	20*
	Всього				100

* Здається у випадку, якщо загальна кількість накопичених протягом семестру балів є недостатньою для отримання заліку, або студент прагне підвищити підсумковий результат.

**Семестрова атестація
студентів**

Обов'язкова умова допуску до екзамену		Критерій
1	Поточний рейтинг	$RD \geq 60$
2	Домашня контрольна робота (ДКР)	$RD \geq 12$

Таблиця переведення рейтингових балів до оцінок за університетською шкалою ²

Рейтингові бали, RD	Оцінка за університетською шкалою
$95 \leq RD \leq 100$	Відмінно
$85 \leq RD \leq 94$	Дуже добре
$75 \leq RD \leq 84$	Добре
$65 \leq RD \leq 74$	Задовільно
$60 \leq RD \leq 64$	Достатньо
$RD < 60$	Незадовільно
Невиконання умов допуску	Не допущено

Можливість отримання оцінки «автоматом»: так.

Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, за умови зарахування ДКР, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Якщо сума балів менша за 60, але ДКР зараховано, студент виконує залікову контрольну роботу. У

² Оцінювання результатів навчання здійснюється за рейтинговою системою оцінювання відповідно до рекомендацій Методичної ради КПІ ім. Ігоря Сікорського, ухвалених протоколом №7 від 29.03.2018 року.

Сучасні теорії миру та конфліктів

цьому разі сума балів за виконання ДКР та модульну контрольну роботу переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Студент, який у семестрі отримав більше 60 балів та має позитивну оцінку за ДКР, отримує підсумкову оцінку «автоматом».

Політика навчальної дисципліни

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали

Заохочувальні бали		Штрафні бали	
Критерій	Ваговий бал	Критерій	Ваговий бал
Участь у конференції / публікація тез	5 / 10 балів	За кожний тиждень затримки із поданням ДКР нараховуються	-3 бали
Участь у 2 турі Всеукраїнської студентської олімпіади	10 балів		
Публікація наукової статті	10 балів		

Відвідування занять

Відвідування лекційних і практичних занять є обов'язковим.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Пропущені практичні заняття і вправи слід виконати самостійно і відпрацювати під час консультацій.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Календарний рубіжний контроль

Проміжна атестація студентів (далі – атестація) є календарним рубіжним контролем. Метою проведення атестації є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами³.

На першій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів. На другій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 40 і більше

³ Рейтингові системи оцінювання результатів навчання: Рекомендації до розроблення і застосування. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 20 с.

Сучасні теорії миру та конфліктів

балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентам матеріалу та виконання пропущених лабораторних робіт.

Критерій		Перша атестація	Друга атестація
Термін атестації ⁴		Тиждень 7-8	Тиждень 14-15
Умови отримання атестації	Поточний рейтинг ⁵	≥ 20 балів	≥ 40 балів
	...	...	—
	...	...	+
	...	...	...
	...	...	...

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Матриця відповідності результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання та оцінювання

ПВ2 Комп'ютерний аналіз соціологічної інформації			
Програмні результати навчання		Методи навчання	Форми оцінювання
ЗН2	Основ науково-дослідницької діяльності, методів, методології, процедур та професійно-етичних стандартів проведення соціологічних досліджень	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Лабораторні роботи, ДКР, екзамен
ЗН6	Характеристик проектної діяльності, способів комп'ютерної обробки результатів соціологічного проекту, способів презентації матеріалу в медіа.	Метод кейсів, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Перевірка виконання практичних завдань і вправ, презентації

⁴ Там само.

⁵ Там само.

Сучасні теорії миру та конфліктів

ЗН7	Знання сучасних дискусій та рефлексій щодо досліджень соціального, політичного, культурного, економічного, наукового життя.	Проблемний, імітаційний, ділова гра	Практична перевірка, ДКР
УМ3	Використовувати комп'ютерне програмне забезпечення із обробки та аналізу отримуваної інформації в професійній діяльності	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, проектування	Лабораторні роботи, ДКР, виконання практичних завдань і вправ
УМ5	Використовувати методи роботи з базами даних	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	ДКР, практична перевірка
УМ6	Уміння використовувати сучасні методи збору і обробки емпіричної соціологічної інформації	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	ДКР, презентація результатів індивідуального проекту, екзамен
УМ7	Уміння володіти методиками представлення і захисту своїх дослідницьких результатів	Дослідницький, метод кейсів	ДКР, презентація результатів індивідуального проекту
УМ8	Уміння аналізувати соціальні процеси, вивчати громадську думку, критично оцінювати інформацію	Пояснювально-ілюстративний, проблемний, пошуковий, дослідницький	Практична перевірка, ДКР, екзамен